

ELS LLIBRES I LES COSES

IGNASI ARAGAY

Eduqueu les criatures... amb Erasme de Rotterdam

Fa cinc segles, just abans del seu famós i satíric *Elogi de la follia*, el gran humanista Erasme de Rotterdam (1466-1536), durant el seu viatge a Itàlia, va començar a escriure *De pueris instituendis*, ara traduït per primer cop al català per Laura Cabré com *Eduqueu els infants ben aviat en les lletres* (Adesiara), prologat per Gregorio Luri. Erasme ho tenia clar: l'ensenyament ha de començar a una tendra edat, amb la parla, l'escriptura i la lectura; s'ha de bandejar tota violència física i s'ha de basar en el joc. L'amor i respecte del mestre per l'alumne, i viceversa, és el principal secret de l'èxit: "La benevolença recíproca", en diu ell, que ens recorda que precisament per això es parla de l'estudi de les belles lletres com de les "humanitats".

Ja està. Així de senzill. Ho podríem deixar aquí... Dubto que en els cinc-cents anys transcorreguts des d'aleshores, malgrat tantes teories –i unes quantes tonteries–, s'hagi avançat gaire en la qüestió. Això és el que passa amb els clàssics, que ja han dit tot l'essencial. Fins i tot ja parla de les intel·ligències múltiples. Potser Howard Gardner el va llegir? I de la ment plàstica dels infants. Probablement Maria Montessori coneixia aquest Erasme.

"El summum del summum de la felicitat humana consisteix en un bon ensenyament i una educació convenient", diu l'autor, que ens recorda que "l'home no és home en néixer, se'n fa". I rebla: "Què hi ha

L'ASE A L'ESCOLA, DE PIETER BRUEGHEL EL VELL

FA 500 ANYS DEVIA SER REVOLUCIONARI I AVUI ENCARA ENS SOBTA PER LA SEVA CLARETAT I INTUÏCIÓ

de més perniciosos per a l'home? L'estupidesa".

A part d'un esmolat sentit comú, que en la seva època devia ser revolucionari i que avui encara ens sobta per la seva claredat i intuïció, Erasme tenyeix l'obra d'una coloració moralista: "És una tasca ben feixuga, ho reconec, la d'educar els fills amb rectitud, però ningú no neix per mirar-se el melic i viure a la regalada. Has volgut ser pare; doncs cal que siguis un bon pare". I tot seguit, un punt d'optimisme: "Així com, generalment [la mainada] agafa mals vicis abans d'entendre que

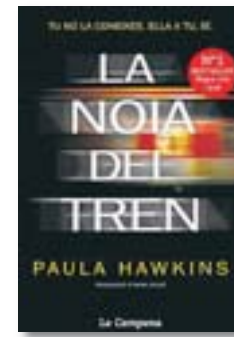
és un vici, igualment, quasi amb la mateixa facilitat, podria agafar virtuts". Perquè, atenció: "El coneixement, per molt que comporti uns avantatges infinits, si no es posa al servei de la virtut, fa més mal que bé".

En qualsevol cas, Erasme no dubta sobre el potencial immens d'un bon ensenyament. Ens ho diu del dret i del revés: "Si un elefant, ben ensinistrat, pot fer de funàmbul, un ós pot dansar i un ase pot fer de bufó, ¿què no ha de poder aprendre l'home?" "Aprèn més coses qui té desig d'aprendre", afegeix parafrasejant Isòcrates. I sense fer-ho explícit, tot el llibre reforça la idea que ensenya més qui té més desig d'ensenyar, no de castigar, d'imposar el seu saber, de demostrar la pròpia erudició, de recrear-se en la ignorància dels alumnes o simplement de guanyar-se la vida, cosa d'altra banda perfectament respectable. ♦♦

ELS MÉS VENUTS

CATALÀ

FICCIO

[1] La noia del tren

PAULA HAWKINS
La Campana
464 pàgines i 19,50 € 2/19

[2] Wonder

RJ. PALACIO
La Campana
420 pàgines i 14 € 1/159

[3] La maledicció dels...

RAFEL NADAL
Columna
404 pàgines i 20,50 € 3/6

[4] El que no et mata...

DAVID LAGERCRANTZ
Columna
656 pàgines i 22,50 € 4/7

[5] Arenes movedisses

HENNING MANKELL
Tusquets
360 pàgines i 19,90 € -/6

NO-FICCIO

[1] Córrer per ser lliure

NÚRIA PICAS
Columna
250 pàgines i 18 € 5/5

[2] Let catalonia vote

RAMON TREMOSA
Pòrtic
176 pàgines i 16 € 10/6

[3] Sucus verds

CARLA ZAPLANA
Cossetània
128 pàgines i 12,90 € 3/37

[4] Història mínima...

JORDI CANAL
Turner
300 pàgines i 14,90 € 1/7

[5] Viatge al teu cervell

ROSA CASAFONT
Ediciones B
496 pàgines i 18,50 € -/18

CASTELLÀ

FICCIO

[1] El regreso del Catón

MATILDE ASENSI
Planeta
608 pàgines i 20,90 € 3/2

[2] Lo que no te mata...

DAVID LAGERCRANTZ
Destino
650 pàgines i 22,50 € 1/8

[3] La chica del tren

PAULA HAWKINS
Planeta
400 pàgines i 19,50 € 2/20

[4] El cartel

DON WINSLOW
RBA
704 pàgines i 20 € 8/2

[5] Último verano de...

JORGE JAVIER VÁZQUEZ
Planeta
650 pàgines i 17,90 € 4/3

NO-FICCIO

[1] Las cuentas y los...

JOSEP BORRELL / JOAN LLORACH
Libros de la Catarata
144 pàgines i 15 € 1/6

[2] Valió la pena

JORGE DEZCALLAR
Península
400 pàgines i 19,90 € -/2

[3] La digestión es la...

GIULIA ENDERS
Urano
320 pàgines i 15 € 3/29

[4] Destroza este diario

KERI SMITH
Paidós
224 pàgines i 9,95 € 7/121

[5] La nueva educación

CÉSAR BONA
Plaza & Janés
300 pàgines i 17,90 € -/6

Rànquing setmanal
Dades facilitades per Libred

UN TAST DE CATALÀ

ALBERT PLA NUALART

'Com es diu...?', 'Com se'n diu...?' i 'Com en dius...?'

El metallenguatge consisteix a fer servir la llengua per parlar de la mateixa llengua. Normalment les frases i les paraules són com fletxes que apunten a la realitat no lingüística –a les coses i a les idees que ens en fem–, però de vegades necessitem parlar de les mateixes frases i paraules, i la fletxa es fa reflexiva: fa del significat el significat, de la forma el contingut.

És metalingüístic, per exemple, preguntar-se com es diu una paraula o expressió en una determinada llengua. En casos així l'ús del verb *dir* en el sentit "designar amb un mot o anomenar" pot adoptar diverses formes i ser una font de desconcert.

I el desconcert arriba fins i tot als diccionaris. Al GDLC hi trobo aquest exemple: "Els anglesos diuen *water* de l'aigua", una frase que diria que no

diem. El que diem, en català central genuí, és: "[...] en diuen *water* de l'aigua". Igual com també diem "En anglès se'n diu *water* de l'aigua" i no pas "[...] es diu *water* de l'aigua".

El més habitual és que ens trobem la frase ordenada d'una altra manera: "De X els A en diuen Z". És un ordre que estalvia mullar-se (avançar X fa obligatori *en*) i haver de decidir si el verb és *dir* o el pronominal *dir-ne*. En aquest cas el DIEC2 es mulla i entra *dir-ne* amb el següent exemple: "Com se'n diu de *ciutat* en anglès?"

UN VERB PRONOMINAL HAURIA DE TENIR SEMPRE UNA ENTRADA PRÒPIA EN NEGRETA ALS DICCIONARIS

I un lector em dirà: "¿Insinues que no és correcte «Com es diu *ciutat* en anglès?»". De cap manera, és del tot correcte. Però en aquesta frase el verb pronominal és *dir-se* i el seu subjecte és la paraula *ciutat*, mentre que en l'altra és *dir-ne* i el seu subjecte és un *es* impersonal. I és només quan el subjecte és algú –ja sigui impersonal (*es*) o personal (*els anglesos*)– que diem *dir-ne Z de X* i no pas *dir Z de X*: "Com en diuen els A de X (en A)?"

Tot això seria menys envitricollat si els verbs pronominals tinguessin sempre una entrada o subentrada pròpia en negreta als diccionaris. I en algun cas anem enre com els crancs: al *Fabra* i al DIEC1 hi havia *anar-se'n* i al DIEC2 ja el trobem subsumit dins *anar*, i amb l'única marca d'un petit *pron.* que ajuda ben poc l'usuari mitjà. ♦♦